

FINANSIERING FÖR TILLVÄXT OCH JOBB

Företagarnas finansieringsrapport 2019

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
Sammanfattning	2
Bakgrund - finansieringssvårigheter	4
Resultat och analys – företagens finansiering till investeringar 2018	10
Svårigheterna med finansiering	14
Privatekonomisk risk	14
Bankernas bemötande gentemot företagskunder	16
Finansiärer, affärsänglar och riskkapitalister	18
Skattesystemet och incitamenten till värdeskapande investeringar	19
Kompletterande statligt finansieringsfrämjande	20
Slutsatser och förslag	22

Företagarna är Sveriges största organisation för företagare. Vi driver opinion för att förbättra företagarklimatet och göra det enklare att starta, driva, utveckla och äga företag. Företagarna är medlemsägda, medlemsstyrda och partipolitiskt obundna. Varje vecka söker tusentals företagare upp oss för juridisk rådgivning, anpassade förmåner, event och möten.

Vi företräder ca 70 000 företagare, vilket ger oss en stor möjlighet att påverka och driva opinion för ett bättre företagarklimat. Våra medlemmar gör oss till en stark och trovärdig röst i maktens korridorer.

Sammanfattning

Pengar, pengar. Detta ständigt närvarande element i företagares vardag. Ibland behövs det dessutom mer av pengar än vad som finns på kassakontot. Då begränsas möjligheterna att göra investeringar och skapa nya innovationer, affärer och jobb – grunden för den svenska välfärden. Företagarnas finansieringsrapport 2019 tittar närmare på de mindre och växande företagens upplevda svårigheter med att anskaffa finansiering till verksamhet och investeringar.

Majoriteten av alla företag finansierar investeringar med löpande intäkter och/eller befintligt eget kapital.¹ Många företag har dessutom behov av externt kapital i form av tillskott från ägare, familj eller vänner. Av de företag som gjort investeringar och haft behov av extern finansiering upplever mer än hälften av företagen, 55 procent, att det är ganska eller väldigt svårt att finansiera företagets investeringar med extern finansiering (kredit) under de senaste tolv månaderna.² En politik som vill främja företagets finansieringssituation bör alltså fokusera på att underlätta de mindre och växande företagens finansieringssituation.

Finansieringen handlar vanligtvis om traditionella finansieringsformer, som banklån och riskkapital, men även nyare varianter av finansieringslösningar, som exempelvis crowdfunding. För bolag som befinner sig i en uppstarts- eller tillväxtfas kan dessa alternativa finansieringskällor vara viktigare.

Det som anses viktigast för företag som sökt lån är totalkostnaden av avgifter och ränta (56 procent). I genomsnitt betalade företagen 3,6 procent i ränta på befintliga lån vilket är i nivå med föregående undersökningar. Bemötandet och kundservice från kreditgivaren upplevs också som viktigt, liksom rimliga krav på säkerhet. Av de företag som har sökt finansiering anser 48 procent att bankens krav på pant och säkerhet är viktigast (49 procent 2018). Mer än hälften av företagarna anger dessutom att de själva eller en anhörig någon gång har ställt personlig borgen för kredit till företaget.

För att underlätta mindre och växande företags finansieringsmöjligheter behövs ett antal åtgärder, där staten, bankerna och näringslivet gemensamt tar sig an problemet.

---

¹ Det finns idag omkring 1 miljon registrerade företag i Sverige. Omkring 99 procent av alla företag i landet är små, det vill säga de har färre än 50 anställda (Källa: SCB). Enkäten skickades till 4 239 medlemmar i Företagarnas panel. Urvalet korrigeras så att det liknar den nationella företagarstrukturen genom att vikta svarsurvalet med olika variabler som företagarens kön, ålder, antal anställda och bransch. Urvalet blir på så sätt representativt för samtliga företagare i Sverige.

² I 2018 års undersökning var motsvarande siffra 53 procent, 2017 var den 52 procent och i 2016 års finansieringsundersökning var motsvarande siffra 60 procent.

Företagarna föreslår:

- Gör det förmånligare för svenska privatpersoner att investera i eget eller andras företagande. Undersök möjligheterna att vidga investeraravdraget för den som investerar i onoterade bolag genom bolag vid start eller nyemission. Det bör även undersökas ifall Investerarsparkontot kan användas för investeringar i onoterade bolag.
- Eftersom traditionell bankfinansiering ofta är svårt att få, i synnerhet inom tjänstesektorn, bör alternativa finansieringslösningar uppmuntras. Detta inkluderar utökade möjligheter till så kallad crowdfunding och crowdlending.
- Utöka möjligheterna att använda personaloptioner så att småföretag kan erbjuda nyckelmedarbetare att bli delägare när de inte kan konkurrera med höga löner. Den som själv deltagit i värdetillväxten i framgångsrika företag är ofta beredd att senare investera i andra växande företag.
- Ändra skattereglerna så som nu har föreslagits så att de inte försvårar ägarskiften inom familjen. Idag beskattas överskott vid generationsskiften inom familjen hårdare än vid extern försäljning. Beskattningen bör inte vara högre vid överlåtelse till närstående än till utomstående. Att skattereglerna låser in ägarens kapital från att kunna investeras och hindrar överlåtaren från att verka i företaget är kontraproduktivt för företagets utvecklingsmöjligheter.³
- Se till att betaltiderna i näringslivet kortas och att den offentliga sektorn föregår med gott exempel.
- Säkerställ att de statliga finansieringsinsatserna verkligen kommer de små och växande företagen till del genom ett ökat fokus på sådd-fasen. Lånefinansiering genom exempelvis tillväxtlån eller innovationslån kan vara en framkomlig väg. Genom de statliga aktörerna bör företagen även i högre grad informeras om vilken finansiering som finns tillgänglig genom de statliga aktörerna och EU.
- Ett modernt välfärdssamhälle måste värna individers och företagares möjligheter att frigöra sig från tidigare problem och svårigheter. Regeringen bör därför gå vidare med förslagen till förenklat rekonstruktionsförfarande som presenterades i den s.k. Entreprenörskapsutredningen (SOU 2016:72).

---

³ Se Företagarnas rapport "Ägar- och generationsskifte i svenska företag - överlåtelse eller avslut?": <https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/rapporter/2017/agarskifte/>

Data och metod

Enkäten skickades till 3 394 medlemmar i Företagarnas panel. 1 069 svar ingår i analysen, vilket motsvarar 31 procent svarsfrekvens. Undersökningsperioden var mellan den 18 januari 2019 till den 12 februari 2019.

Urvalet korrigeras så att det liknar den nationella företagarstrukturen, med hjälp av en modell baserad på SCB:s statistik på antal företagare i Sverige. Konkret görs detta genom att korrigerande vikter räknas fram för olika företagsstorlek (antal anställda), kön, ålder och bransch. Totalresultat blir på så sätt representativt för alla företagare i Sverige.

Bakgrund - finansieringssvårigheter

I Sverige finns det över en miljon företag som drivs av omkring 500 000 företagare. Småföretagen – företag med färre än 50 anställda – utgör 99,4 procent av företagen och står för hela fyra av fem jobb. Den stora majoriteten är ägarledda företag där ägaren både styr och arbetar i företaget. Nästan alla företag vill växa och därmed skapa fler jobbtillfällen. Jobben som skapas i de privata företagen genererar inte bara inkomster till de anställda utan också skatteintäkter till vår gemensamma välfärd.⁴ Grundläggande ramvillkor så som skattesystemets uppbyggnad, företagets kompetensförsörjning och de svenska arbetsgivarkostnaderna påverkar direkt småföretagens tillväxtmöjligheter och därmed den svenska konkurrenskraften. Det gör även företagets möjligheter att anskaffa finansiering.

Att anskaffa finansiering är troligen en av de större utmaningarna i växande företag. Företagarnas finansieringsundersökningar som gjorts årligen sedan 2011 visar att många företag upplever betydande svårigheter med att erhålla finansiering till investeringar.⁵ Många företagare uttrycker också frustration över bemötandet från banken, trots det unika ränteläget med Riksbankens minusränta. Undersökningen fokuserar på finansiering till investeringar och inte den löpande verksamheten.

- ” När finansieringsbehovet är som störst i en tillväxtfas då vågar inte banken vara med, när man sedan kan bevisa att satsningen var lyckad och inte längre behöver finansieringen på samma sätt, då är banken gärna med.”

Företagare angående finansiering

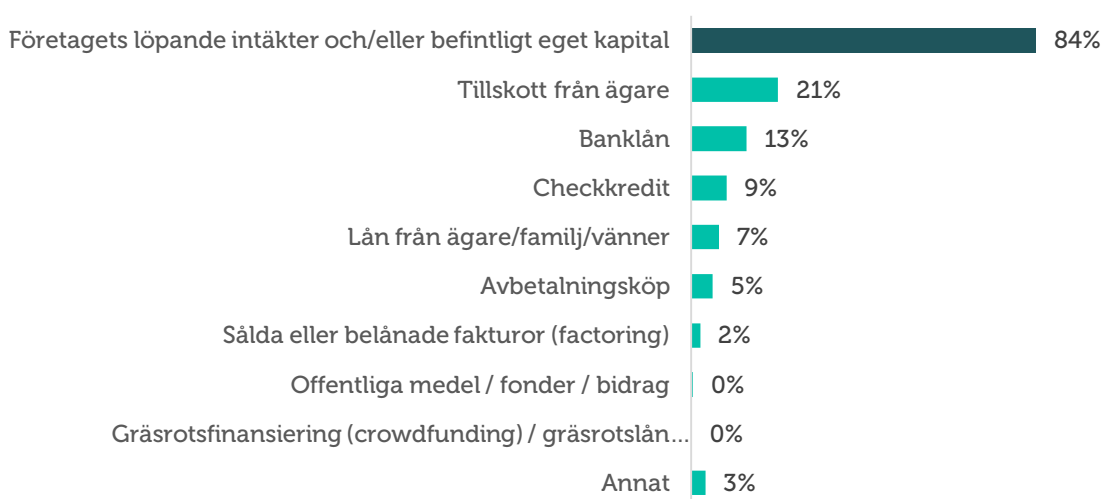
⁴ För mer information om småföretagens betydelse för välfärden i Sverige, se Företagarnas rapport *Välfärdsskaparna 2019*.

⁵ En möjlig delförklaring är att bankerna bl.a. fått mer omfattande kapitalkrav. Se även Bornefalk A. (2012) ”Företagandet och kapitalförsörjningen Hur näringslivet kan klara stramare bankregler?” Svenskt Näringsliv.

I första hand vill de flesta företag finansiera sig med eget kapital och löpande intäkter.⁶ En klar majoritet, 84 procent av alla företag som har gjort investeringar under de senaste 12 månaderna har gjort det helt eller delvis med löpande intäkter och/eller befintligt eget kapital, se figur 1. Detta tyder på försiktighet och en motvilja till skuldsättning.

För många mindre och växande företag är den egna intjäningen emellertid inte nog, det behövs mer kompletterande finansiering i form av banklån eller tillskott från ägare. Under 2018 har 21 procent av företagen behövt tillskott från ägarkretsen för att finansiera investeringar, se figur 1. Detta är en ökning från 2017 då 18 procent erhöll kapitaltillskott från ägarna. Samtidigt har antalet företag som finansierar investeringar genom banklån minskat markant under året, från 20 procent 2017 till 13 procent 2018.

Figur 1. På vilket sätt finansierade företaget investering(ar) de senaste tolv månaderna?

Bas: Företagare som har gjort en investering under de senaste tolv månaderna.

Det är oklart varför andelen företag som finansierar sig med banklån minskat under året. En bidragande orsake är troligen en svagare företagskonjunktur i allmänhet. Oavsett orsaker är det en något oroande utveckling när mindre och växande företag blir allt mer beroende av tillskott från ägare och lån från närstående. Att låna av en bank är för många företagare förstavalet när man vill söka kompletterande finansiering.

Alternativa finansieringskällor kan vara särskilt användbara under faser i företagets utveckling som är starkt förknippade med tillväxt. Ofta baseras dessa nya finansieringslösningar på digitala lösningar, vars möjligheter hela tiden utvecklas, men här ingår också mer konventionella finansieringslösningar som erbjuds av affärsänglar och riskkapitalister av olika slag. Trots en hel del

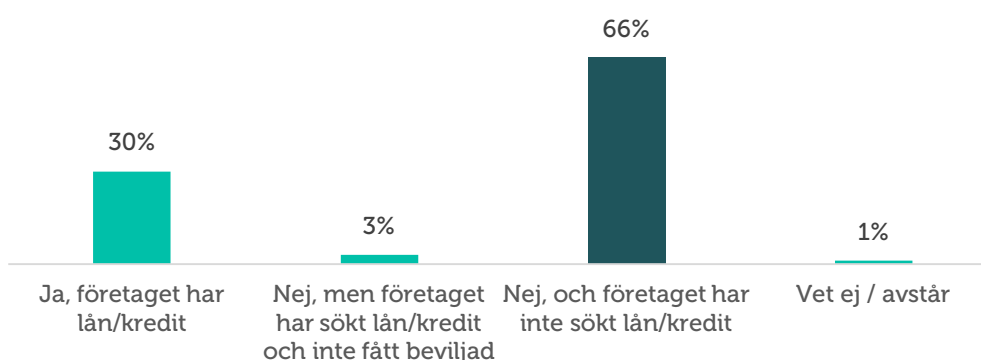
⁶ Jakobsson och Herin studerar nya företags finansiering i Sverige och finner att eget kapital spelar en avgörande och relativt andra länder mer betydande roll som finansiering till svenska företag (Jakobsson, U. & Herin J., 2012, "Nya företags försörjning av riskkapital", Svenskt Näringsliv).

mediauppmärksamhet under senare år tycks andelen företag som finansierar sig med någon form av gräsrotsfinansiering vara marginell.

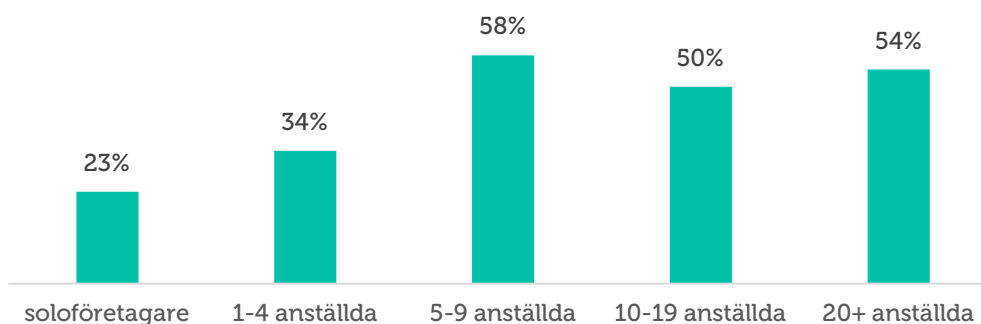
Figur 2 visar att cirka en tredjedel av de tillfrågade företagen har lån/kredit hos en kreditgivare. Tre procent av företagen har sökt men inte beviljats.

För större företag är den finansiella strukturen mer komplicerad och andelen företag med lån/kredit hos kreditgivare växer med storlek, sett till antal anställda, se figur 3. Samtidigt kan mindre företag ofta vara mer beroende av banklån som finansiering än storföretag eftersom de sällan har andra finansieringsalternativ tillgängliga. Små företag har inte tillgång till internationella kapitalmarknader eller avancerade finansieringsinstrument, annat än till en betydande kostnad.

Figur 2. Har företaget lån/kredit (ej checkkredit) hos en kreditgivare?

Figur 3. Har företaget lån/kredit (ej checkkredit) hos en kreditgivare?
Svar= Ja, företaget har lån/kredit

Sverige har generellt sett gott om riskkapital och finansiella tillgångar, men dessa är till stor del upplåsta i det finansiella systemet genom institutionella placerare som fonder och pensionskapital. Det finns betydligt mindre kapital tillgängligt för mindre och växande företag. Studier pekar också ofta på att svenska privatpersoner har mindre resurser för att starta och expandera egna företag relativt andra OECD-länder.⁷

⁷ Se bl.a. Svensson, R. (2017), "Svensk Kapitalförsörjning – Mot Ett Effektivare Innovations – och Företagsstöd?", Näringspolitiskt Forum Rapport nr 18, Entreprenörskapsforum.

Varför är finansiering till företag en viktig fråga?

Det finns framförallt tre teoretiska argument som motiverar varför finansiering och riskkapital till små och medelstora företag är viktigt för samhällsekonomin. Det första argumentet utgår ifrån att det finns positiva effekter för samhället även utanför de enskilda företagen, t.ex. forskning och innovation som kommer hela samhället till godo. Ett andra argument riktar in sig på positiva samhällsvinster av själva företagandet. Här avses aspekter som att personer som tidigare framgångsrikt startat ett företag ofta startar nya framgångsrika företag, så kallade serieentreprenörer. Det tredje argumentet baseras på asymmetrisk information och hur bristande tillgång på information kan få marknader att fungera dåligt eller inte alls. Det är svårt för en finansiär att ha kunskap om en företagares idéer, motivation, drivkrafter och andra relevanta fakta som avgör ifall det är ett projekt som finansiären bör satsa på eller inte. Informationsasymmetrierna gör det också svårt för vanliga banker att göra en korrekt kreditbedömning och ge lån. Följden blir att den ränta de tar ut helt enkelt blir för hög (p.g.a. de inte ser andra faktorer än rent numeriska data, alternativt inte gör en personlig bedömning av företagaren över huvud taget). Det är därför ofta viktigt att företagen har tillgång till en lokalt förankrad bank, eller i vart fall får en personlig och rättvisande kreditprövning. Det kan också finnas betydande skillnader mellan branscher i behovet av och svårigheten med kreditbedömningen.

Det intressanta är egentligen inte att marknaden fungerar dåligt med högre priser som följd (dvs. finansiering finns men bara till hög kostnad), utan att det finns marknader som inte existerar över huvud taget därför att informationsflödet mellan de som önskar finansiering och de som tillhandahåller den, fungerar så dåligt att inga transaktioner alls genomförs. Om exemplet överförs till regionalt företagande kan det jämföras med att få företag startas därför att det helt saknas finansieringsmöjligheter i en region.

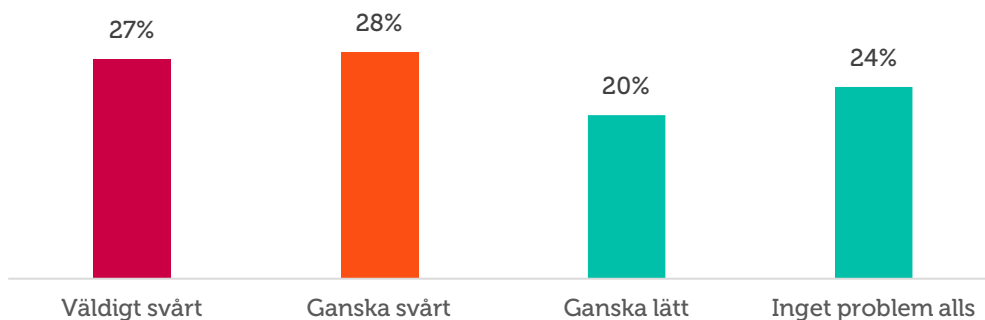
Det finns dock anledning att vara optimistisk när det gäller företagens möjligheter till finansiering. Bland annat så växer antalet aktörer i den så kallade Fin-Tech sektorn, en ny typ av finansiella aktörer som använder den digitala tekniken för att erbjuda tjänster inom betalning, finansiering och crowdfunding. Även om nya finansieringslösningar växer fram tar det tid innan det stora flertalet känner till och börjar använda dessa.

För de företag som gjort investeringar och som behövt ta in externt kapital eller kredit för ändamålet är de upplevda problemen omfattande. Hela 56 procent anser att det är ganska eller väldigt svårt att finansiera företagets investeringar med extern finansiering, figur 4.⁸ Motsvarande siffra 2018 var 52 procent. De upplevda svårigheterna med att anskaffa finansiering har överlag inte förändrats mycket under de senaste åren, se Figur 5, vilket är ganska anmärkningsvärt med tanke på den extrema penningpolitiken med minusränta och det goda konjunkturläget. Ett försämrat konjunkturläge eller högre ränteläge kan snabbt förändra företagets finansieringsmöjligheter till det sämre.

⁸ På grund av avrundning summerar Väldigt svårt och Ganska svårt till 56 procent. Det kan noteras att andelen företagare som inte upplever några problem alls med att ta in extern finansiering var 19 procent 2018 och 24 procent i 2017 års undersökning.

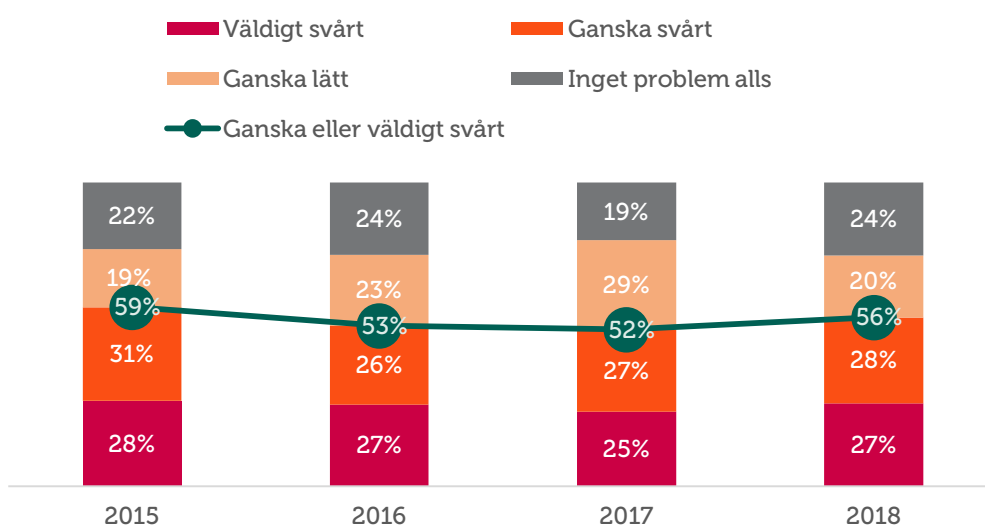

Figur 4. Hur upplever du möjligheten att finansiera företagets investering(ar) med extern finansiering (kredit) de senaste tolv månaderna?

Bas: Företagare som har gjort en investering under de senaste tolv månaderna och har behövt extern finansiering (kredit).

Figur 5. Tidsserie 2015–2018. Hur upplever du möjligheten att finansiera företagets investering(ar) med extern finansiering (kredit) de senaste tolv månaderna?

Bas: Företagare som har gjort en investering under de senaste tolv månaderna och har behövt extern finansiering (kredit).

Finansieringssvårigheterna kan ha flera olika förklaringar; svårare och/eller dyrare att få banklån, kunder som inte betalar, sämre tillgång på riskkapital eller bristande likviditet. En återkommande förklaring är också bankernas krav på säkerhet och personlig borgen. Men om bankfinansiering upplevs svårt och dyrt, varför finansierar sig inte småföretagen med kapital från nya ägare? Den enklaste förklaringen är nog att många företagare föredrar att själva äga och driva sitt företag och därför är mindre villiga att släppa in nya aktieägare i bolaget.

Företaget kanske inte heller är beredd att växa på det sätt som är nödvändigt för att vara intressant för riskkapital. Riskkapital och aktiekapital finns ju inte heller fritt att tillgå, risken i denna typ av investeringar att avkastningskravet, d.v.s. priset som företagen måste betala för denna typ av kapital, blir därför ofta högre än för lånekapital.

Företagens finansieringshierarki

I den ekonomiska litteraturen brukar företagens finansieringsmöjligheter beskrivas som en trappa, eller hierarki. Först och främst väljer företagare egna intäkter för att finansiera bolagets verksamhet och investeringar, om inte detta räcker, eller om bolaget ännu inte har ett positivt kassaflöde, t.ex. under en utvecklingsfas, föredras lånekapital. Genom lånekapital kan företagaren erhålla medel utan att avhända sig ägande i företaget. Eftersom lån är mindre riskfyllt för kreditgivaren kan kostnaden, d.v.s. räntan hållas relativt låg i förhållande till mer riskfyllda investeringar som aktieinvesteringar. Den finansieringskälla som upplevs mest kostsam för företagaren är aktiekapital, genom riskkapitalister eller aktiemarknaden. Kostnaden förenad med denna typ av finansiering är ofta betydligt högre än lånekapital. Med aktiekapital följer ofta också en ändring i bolagets ägarstruktur, vilket företagare kan motsätta sig. Många företagare vill helt enkelt själva driva och äga sina bolag.

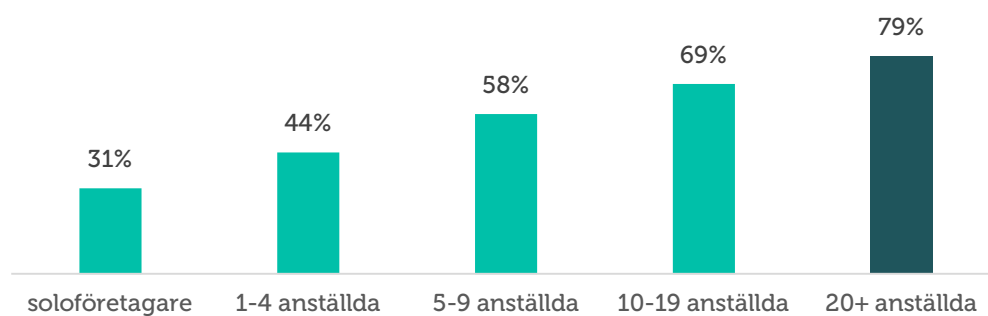
Möjligheterna till finansiering och företagens finansieringsbehov följer dock inte alltid denna förenklade beskrivning. Snabbväxande företag kan behöva finansiering i olika stadier och för specifika satsningar vilket gör att den traditionella finansieringshierarkin troligen är mindre relevant.

Resultat och analys – företagens finansiering till investeringar 2018

För tydlighetens skull handlar den här undersökningen om finansiering till investeringar. Finansiering till investeringar avser vanligtvis utgifter till särskilda satsningar snarare än löpande verksamhet och verksamhetskostnader som exempelvis löner och underhåll.

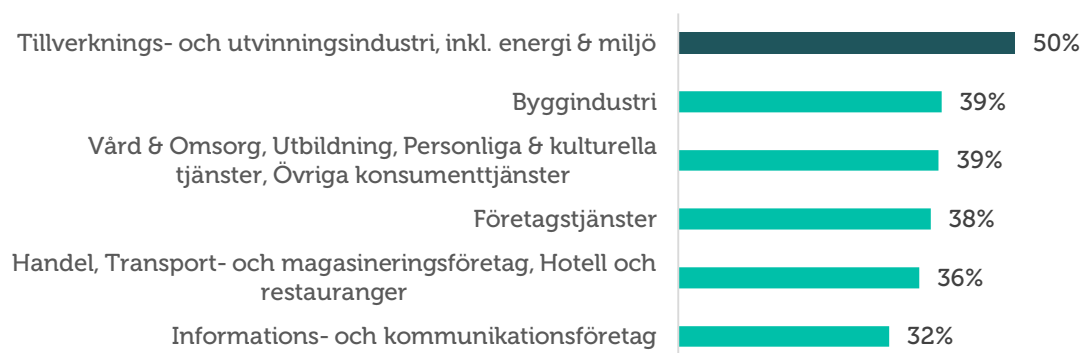
Av de tillfrågade företagen är det en majoritet som gjort investeringar under de senaste tolv månaderna. Figur 5 nedan visar hur stor andel av företagen i respektive storlek (i termer av antal anställda) som gjort investeringar. Investeringar kännetecknar alla växande företag, men framförallt lite större företag gör löpande investeringar i verksamheten. Andelen företag som har gjort investeringar växer alltså med antalet anställda vilket är i linje med ekonomisk teori.

Figur 5. Har företaget under de senaste tolv månaderna gjort någon investering? Svar=JA

Investeringar görs som förväntat i alla sektorer men andelen är något högre bland företagen i kapitalintensiva sektorer som Tillverknings- och utvinningssektorn. Störst förändring i förhållande till föregående år uppvisar Byggindustrin där 39 procent av företagen gjort investeringar under 2018, att jämföra med 56 procent året innan.

Figur 6. Har företaget under de senaste tolv månaderna gjort någon investering? Svar=JA

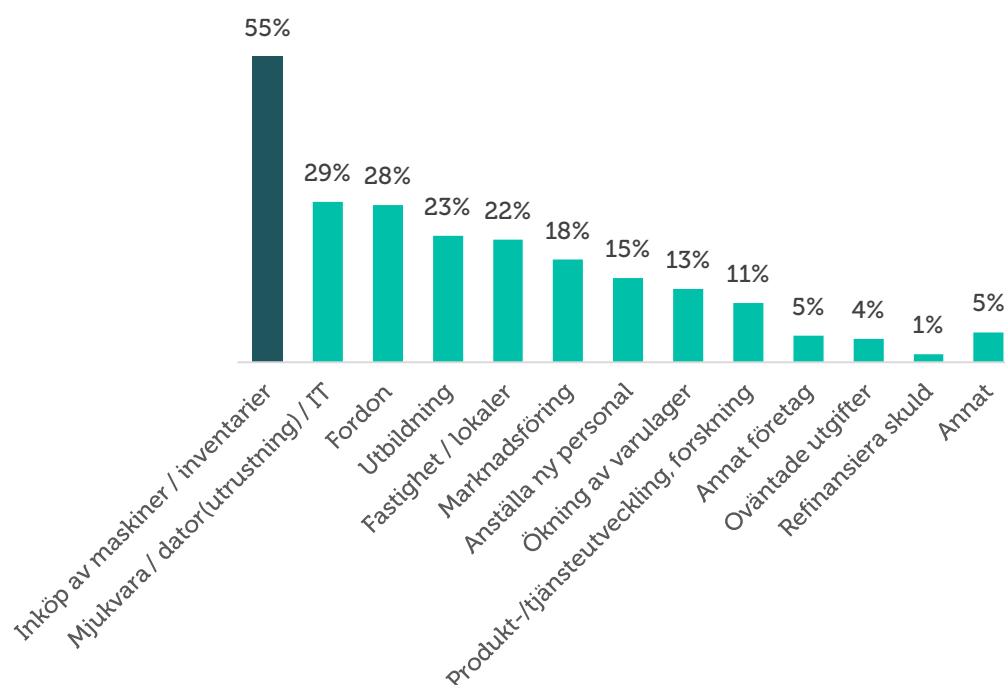

En stor andel av företagen inom de s.k. välfärdssektorerna d.v.s. Vård & Omsorg, Utbildning och Personliga & Kulturella tjänster gör investeringar, vilket är ett bevis på det omvandlingstryck som finns inom sektorn. Efterfrågan på välfärdstjänster är växande vilket skapar ett behov av investeringar och därmed också finansiering i dessa sektorer.

Värt att notera är att många investeringar inom tjänstesektorerna görs i humankapital och utbildning. Allt eftersom tjänstesektorn utgör en allt större del av tillväxten blir det därför också viktigt att möjliggöra denna typ av investeringar till samma eller likartade villkor som inom tillverkningssektorn.

Företag investerar dock alltså framförallt i maskiner och inventarier, se figur 7. Även mjukvara och IT utgör huvudsakliga investeringar i många företag.

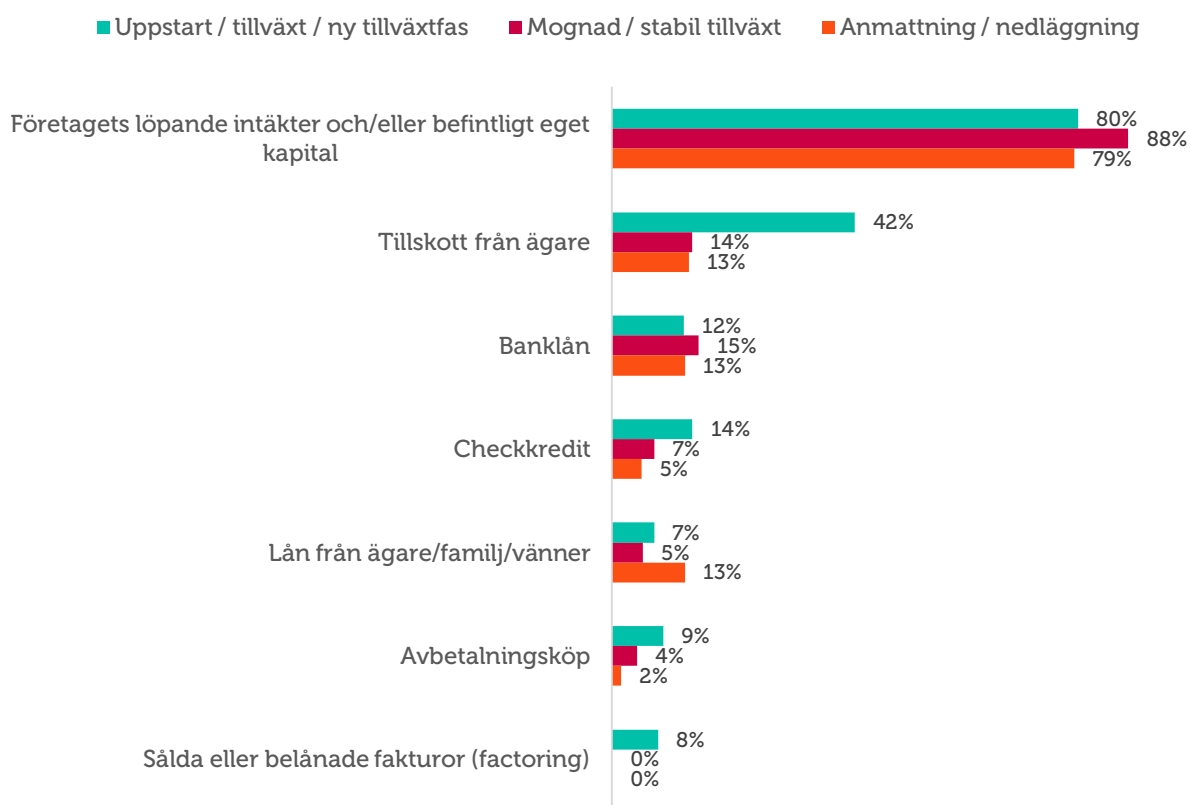
Figur 7. Vad investerade företaget i?

Figur 8 beskriver på vilket sätt företagen finansierade investeringarna under de senaste tolv månaderna, uppdelat på företag som upplever sig vara i uppstarts- eller tillväxt-fas och företag som upplever sig vara i stabil tillväxt eller mognadsfas.

Investeringar finansieras framförallt med företagets egen intjäning, d.v.s. löpande intäkter och/eller befintligt eget kapital. Men banklån, tillskott från ägare och lån från närstående utgör en avsevärt mer betydelsefull finansieringskälla för uppstarts- och tillväxt-företagen. Undersökningen visar alltså tydligt att det är just denna typ av företag som i stor utsträckning är beroende av extern finansiering. Utan finansiering finns det helt enkelt ofta inte utrymme till investeringar och expansion.

Figur 8. På vilket sätt finansierade företaget investering(ar) de senaste tolv månaderna? Uppdelat efter tillväxtfas.

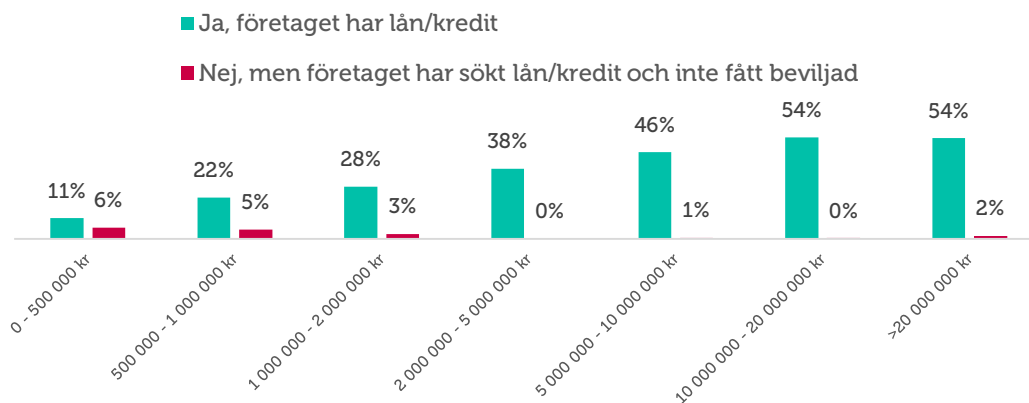

Bas: De företag som har investerat under de senaste tolv månaderna.

Bankfinansiering utgör trots detta fortfarande en betydande finansieringskälla både för växande företag och mer mogna verksamheter. Många företag vittnar också om svårigheter med krav från bankerna bl.a. gällande säkerhet för lån. Alternativet att finna annan finansiering kan vara både omständligt och kostsamt.

Att det i synnerhet är mindre och växande företag som upplever svårigheter med att få banklån bekräftas av Figur 9.

Figur 9. Har företaget lån/kredit (ej checkkredit) hos en kreditgivare?

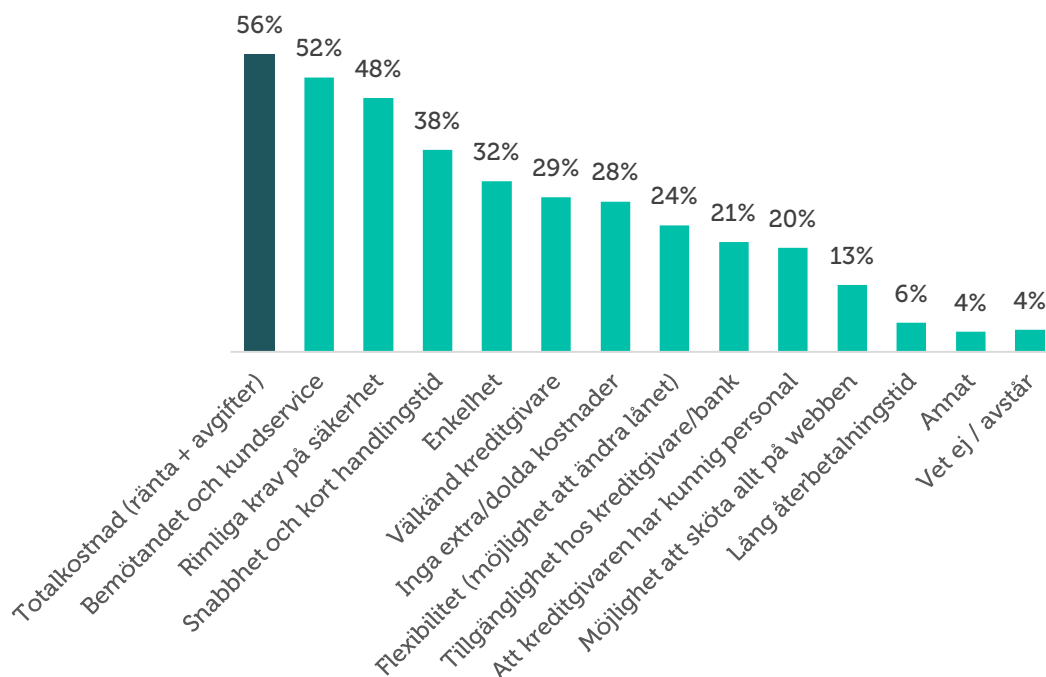
Bas: Samtliga företag i urvalet.

”- Problemet är centralstyrningen hos bankerna, där mallen i datorn väger tyngre än den lokala kännedomen och erfarenheten av oss som organisation.”

Företagare om svårigheterna att erhålla banklån

Det klart viktigaste för företag som sökt lån eller kredit är totalkostnaden av avgifter och ränta (56 procent), se figur 10. Bemötandet och kundservice från kreditgivaren är också viktigt (52 procent av företagen uppger detta som det viktigaste vid ansökan om banklån), liksom rimliga krav på säkerhet. Av de företag som har sökt finansiering (och upplever hinder gällande extern finansiering) anser hela 48 procent att rimliga krav på pant och säkerhet är viktigt. Även snabbhet och enkelhet anses vara viktiga faktorer.

Figur 10. Vad är viktigast när du söker ett lån för företaget?

Bas: företagare som har (sökt) lån/kredit hos en kreditgivare och upplever hinder gällande extern finansiering.

”- Bankens uppgift är att låna ut pengar mot säkerheter. Riskvilligt kapital till osäkra investeringar får man jobba ihop själv. Har man den inställningen och har en stabil bankrelation och presenterar vettiga kalkyler upplever jag inga problem.”

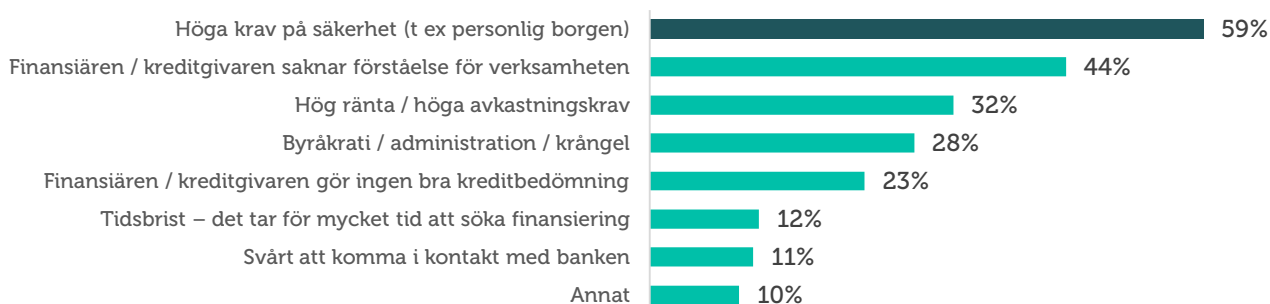
Företagare om kreditgivares förståelse för verksamheten

Svårigheterna med finansiering

Figur 11 visar vad företagen som haft behov av finansiering i form av lån/kredit, anser som det svåraste hindret för extern finansiering i allmänhet. Av de som har sökt extern lån/kredit och som upplever svårigheter med att få finansiering anger 59 procent att höga krav på säkerhet, som personlig borgen, innebär det största problemet.⁹

Nästan hälften av företagen upplever att finansiären saknar förståelse för verksamheten (44 %) och inte gör en rättvisande kreditbedömning. Även byråkrati och administration ses som ett hinder av allt fler företag, 28 procent, jämfört med 24 procent 2018.

Figur 11. Vilka är de största hindren gällande extern finansiering till företaget i allmänhet?

Bas: Företag som har (sökt) lån/kredit hos en kreditgivare och upplever hinder gällande extern finansiering.

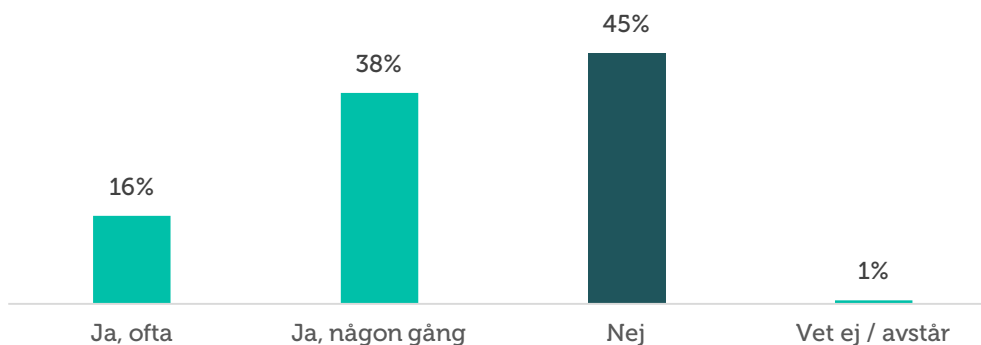
I snitt uppskattar företagen att de har omkring 3,6 procent i ränta på företagets lån. Detta är i nivå med såväl 2016-års som 2017-års undersökningar vilket kan tyda på att den extrema penningpolitiken med minusränta troligen bidragit till lägre räntor också för företag.

Privatekonomisk risk

Mindre och växande företag är som beskrivits till stor del beroende av finansiering från ägare och dennes närstående och familj. Detta styrks också av att många företag vittnar om tuffa krav på säkerhet och borgen. Figur 12 visar att en majoritet av företagarna någon gång ställt personlig borgen för kredit till företaget (54 procent har ofta eller någon gång ställt personlig borgen för kredit till företaget).

⁹ Motsvarande siffra 2018 var 69 procent, 2017 var siffran 60 procent.

Figur 12. Har du eller någon anhörig någon gång ställt personlig borgen för kredit till företaget?

Bas: Företagare som har lån/kredit hos en kreditgivare.

Om ett aktiebolag får stora skulder, kan företagets företrädare under vissa omständigheter dessutom bli personligt betalningsansvariga för skulderna, genom det skatterättsliga företrädaransvaret. Utöver de generella reglerna om personligt betalningsansvar som anges i aktiebolagslagen finns det särskilt företrädaransvar i skatteförfarandelagen (SFL) avseende juridiska personers skatteskulder.

Begreppet "företrädare" har också kommit att tolkas brett – och kan innefatta såväl VD som styrelseledamöter och andra i ledande position – och gränsen för att oaktamhet ska bedömas som grov är även den lågt satt i praxis. Allt detta bidrar till att den som sätter sig i en bolagsstyrelse tar på sig en potentiellt stor risk. Självfallet ska styrelseledamöter utöva översyn över verksamheten, men för enskilda ledamöter kan det vara svårt att förutse och bedöma skattekonsekvenserna av alla företagets transaktioner.

Att företagare ofta har erfarenheter av tidigare felsatsningar och misslyckanden är välkänt. Det är också etablerat i forskningslitteraturen rörande entreprenörskap att denna typ av erfarenheter ofta utgör värdefull kunskap i utvecklingen av nya verksamheter.

Företagarna har tillsammans med en lång rad näringslivsaktörer och forskare kritiserat reglerna och den stränga tillämpningen av reglerna i praxis. Rättssäkerheten och möjligheten för företag att locka kompetenta styrelseledamöter undermineras av nuvarande företrädaransvar.¹⁰ Dessutom bidrar reglerna till att många företag trots livskraftiga verksamheter riskerar att försättas i konkurs.

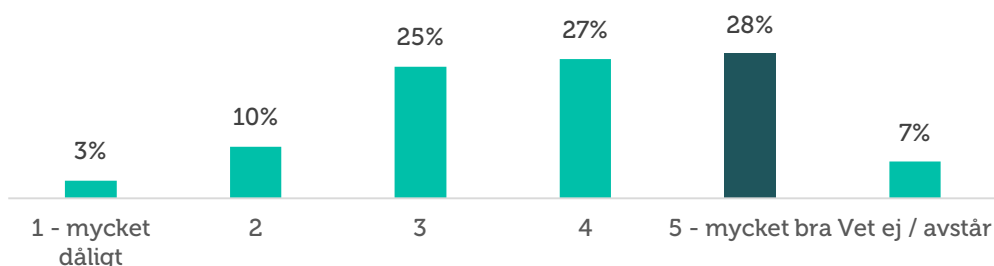
¹⁰ Statskontoret fick i september 2017 i uppdrag av regeringen att se över det skatterättsliga företrädaransvaret. Direktiven till översynen har dock fått kritik för att vara för snäva. Statskontoret ska enligt planen redovisa sin utredning i maj 2018.

Bankernas bemötande gentemot företagskunder

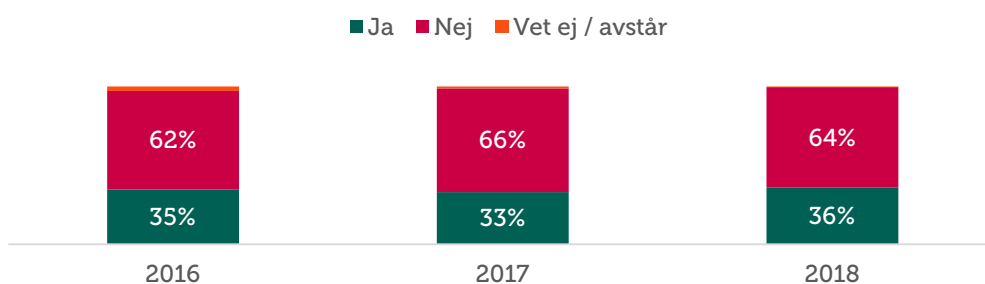
Figur 13 visar hur företagen generellt sett upplever bankernas bemötande mot företagaren som företagskund på en skala på 1–5, där 1 är mycket dåligt och 5 är mycket bra. Drygt en tredjedel av företagen har varit i kontakt med bank under de gångna tolv månaderna i syfte att omförhandla lån och krediter, se figur 14.

Figur 13. Hur ser du på bankens bemötande för dig som företagskund?

Bas: företag som har (sökt) lån/kredit.

Figur 14. Har företaget under de senaste 12 månaderna varit i kontakt med en bank i syfte att omförhandla lånen? ”JA”

Bas: företag som har (sökt) lån/kredit

Företagarnas krav på öppenhet ger rättvisare kreditbedömningar

Företagarna har länge arbetat för stärkt återkopplingen till företag som nekas kredit från bankerna. Det är ett första steg mot en mer transparent och öppen finansmarknad även för småföretagen.

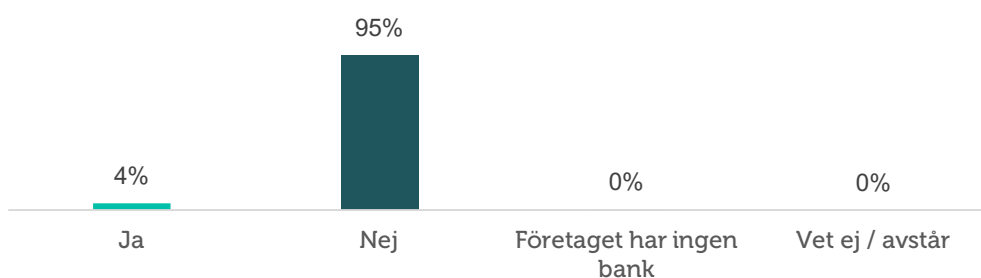
Under 2018 har Bankföreningen och Sparbankernas Riksförbund tagit fram en rekommendation till bankerna om information i samband med avslag på kreditansökningar till små och medelstora företag. Syftet med rekommendationen är att ge företagen information om varför deras kreditansökan fått avslag. Därmed blir det lättare för dem att utvärdera sin finansieringssituation och eventuellt söka sig vidare bland finansmarknadens aktörer.

Genom återkoppling och information vid avslag kan mindre och växande företag lättare jämföra räntor, omförhandla lån samt bli mer framgångsrika i sökandet efter alternativa och mer skräddarsydda finansieringslösningar.

Läs mer om Bankföreningen och Sparbankernas Riksförbund rekommendation till bankerna, på <https://www.swedishbankers.se/vi-tycker/rekommendationer/bankfoereningens-rekommendationer/information-i-samband-med-avslag-paa-kreditansokningar-fraan-smaa-och-medelstora-foeretag/>.

En sammanvägning av företagarnas upplevelser av bankernas bemötande visar att bemötandet ändå upplevs tämligen positivt. Det kan vara en bidragande orsak till att företagskunder förblir en mycket lojal kundgrupp. Endast 4 procent av företagen under det gångna tolv månaderna bytt bank, se figur 15. Detta är en minskning från 2018 då motsvarande siffra var 6 procent. Möjligheterna till att byta bank är dock en förutsättning för att företag som kunder och konsumenter av finansieringstjänster ska kunna ställa krav på bankerna.

Figur 15. Har företaget bytt bank under de senaste tolv månaderna?

Många företag betalar troligen högre ränta på sina bankkrediter än vad de borde göra. Bristen på transparens inom företagskrediter är en bidragande orsak, och till skillnad från bostads- och kreditkortsräntor är det i praktiken omöjligt att jämföra bankernas räntenivåer på företagskrediter. Som företagskund är det därför viktigt att ställa frågor till bankerna i de fall kostnaderna anses vara omotiverade. En god förhandlingsposition börjar emellertid alltid med en välordnad ekonomi i företaget.

Företagarnas räntekoll

Det är idag relativt lätt att starta företag i Sverige. Desto svårare kan det vara att växa med sitt företag. Många företagare uttrycker frustration över bemötandet eller ointresset från banken gällande företagsfinansiering, de upplever att bankfinansiering är fortsatt dyrt och svårt, trots det unika ränteläget med Riksbankens minusränta. Det är bra att medierna sätter ljuset på hur storbankerna utnyttjar sina företagskunder, men mer behöver göras för att sätta press på bankerna.

Företagarna har därför tagit ytterligare ett steg för att förbättra småföretagens förhandlingsposition i förhållande till bankerna. Med Företagarnas ränteanalys kan småföretagen jämföra räntor, omförhandla lån samt bli mer framgångsrika i sökandet efter alternativa och mer skräddarsydda finansieringslösningar.

Med Företagarna ränteanalys får du som företagare veta vilken ränta just ditt företag bör betala. Det kan hjälpa dig att spara tusentals kronor vid nästa förhandling med din bank. Företagarna Ränteanalys är en ny, kostnadsfri medlemsförmån till Företagarnas medlemmar. Läs mer om företagarnas Räntekoll på: <https://www.foretagarna.se/medlemsformaner/riks/rantekoll/>

Finansiärer, affärsänglar och riskkapitalister

Riskkapital heter som det gör just för att investerarna, riskkapitalisterna, tar en större risk än många andra finansiärer. Oftast satsar de pengar i onoterade, kanske helt nya och okända, företag som de ser potential i.

Investeringar i bolaget genom riskkapitalister ger ofta en god skjuts ekonomiskt. Dessutom kan och vill personerna bakom riskkapitalet ofta bistå med råd och erfarenhet för att företaget ska utvecklas på bästa sätt. Till skillnad från ett banklån krävs vanligtvis ingen månatlig ränta eller avkastning, men kravet på avkastning finns kvar. Riskkapitalister räknar med att företaget växer, så de efter några år kan sälja av sina aktier och på så sätt öka sitt eget kapital.

Det är också viktigt att komma ihåg att riskkapitalinvesteringar fodrar att ägandet i bolaget sprids och att bolaget därmed får externa aktörers krav på sig gällande hur verksamheten ska utvecklas och hur snabbt.

En central insikt som följer av forskningen om riskkapitalisters och affärsänglars roll är att en stor del av den värdeskapande kompetensen snarast är relaterad till förmågan att ge råd och utveckla företag ”developing winners” framför att förutse och hitta framgångsrika företagare ”picking winners”. Kompetensen att göra detta är värdefull och kan i och med sitt värdeskapande vara mycket välbetald.

Alternativ till traditionell finansiering

Det finns alternativ för företagare som behöver finansiering men fått nobben av storbankerna. Till dessa ”nya” finansieringslösningar kommer också de mer konventionella finansieringslösningar som erbjuds av affärsänglar och riskkapitalister av olika slag. Även olika former av förskottsfinansiering-, factoring- och leasing-finansiering är betydande finansieringskällor och som har mycket att vinna på nya digitala lösningar. För nystartade och tillväxtorienterade företag kan dessa källor erbjuda alternativa lösningar ofta starkt förknippade med olika tillväxtfaser i företagandet.

Nya finansieringsmetoder, ofta hänvisat till som gräsrotsfinansiering eller crowdfunding, baseras ofta på nya digitala lösningar vilket erbjuder användarna enorma möjligheter till bl.a. databearbetning och uppkoppling. Radikala lösningar på problem presenterats också kontinuerligt genom nya appar, vilket även inkluderar tillgången till marknader och finansiering.

Läs mer om företagarnas arbete med crowdfunding på:

<https://www.foretagarna.se/foretagaren/2016/december/crowdfunding/>

Skattesystemet och incitamenten till värdeskapande investeringar

En avgörande fråga är hur finansieringen till mindre och växande företag kan underlättas genom att utveckla möjligheterna för enskilda individer att i högre grad engagera sig och investera som affärsänglar och riskkapitalister. Det borde finnas utrymme för förändringar av beskattningen så att antalet affärsänglar kan öka. Ett steg i rätt riktning var införandet av investeraravdraget 2013. Genom investeraravdraget ökade möjligheter för privatpersoner att ta del i det värdeskapande som sker i företag, därmed underlättades också företagens tillgång på finansiering i form av ägarkapital. Reglerna för investeraravdraget innehåller emellertid en lång rad villkor och har från och med 2016 fått än smalare användningsområde genom att varken delägare och närstående kan använda avdraget. Även reglerna i skattelagstiftningen (SFL) avseende det s.k. företrädaransvaret, bör revideras till förmån för ABL:s mer ändamålsenliga regler kring ansvarsutkrävande.

Sverige har höga skatter och skattereglerna påverkar i hög utsträckning företagens förutsättningar för utveckling och tillväxt. Ökad globalisering gör att högkvalificerad personal är internationellt lätttrölig och därmed tvingas småföretag att konkurrera om personal med internationellt verksamma storföretag. Svårighet att hitta rätt kompetens och höga arbetskraftskostnader är återkommande bland de främsta tillväxthindren visar Företagarnas årliga Småföretagsbarometer som omfattar ca 4 000 svar från företagare med 1 – 49 anställda.¹¹ Det är särskilt svårt för små, relativt nystartade och innovativa företag att rekrytera och behålla kvalificerad personal som behövs för fortsatt utveckling och expansion. De har inte råd att konkurrera med höga löner. För många skulle det underlätta tillväxtmöjligheterna om företaget kunde erbjuda medarbetare personaloptioner som ger dem möjlighet att i framtiden bli delägare och få del i värdeutvecklingen.

Med nuvarande skatteregler försvåras i praktiken möjligheterna att använda personaloptioner på ett kostnadseffektivt sätt. Genom mer konkurrenskraftiga skatteregler för personaloptioner kan möjligheterna att attrahera och behålla nyckelkompetens främjas.¹² Det kan göra det lättare för små företag att attrahera rätt kompetens och växa.

---

¹¹ Läs mer i Småföretagsbarometern 2017: <https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/rapporter/smaforetagsbarometern/smaforetagsbarometern-2017/>

¹² Företagarna välkomnar stora delar av det förslag om kvalificerade personaloptioner som lämnats i betänkandet Beskattning av incitamentsprogram SOU 2016:23. Dock är det liggande förslaget för begränsat. Utredningens förslag innebär kortfattat att vissa personaloptioner ska vara kvalificerade (KPO) och att de ska beskattas förmånligare. Den anställde beskattas först vid försäljning av aktier som förvärvats med stöd av KPO och då enligt vanliga regler om kapitalvinst. Ingen förmånsbeskattning som lön och inga arbetsgivaravgifter.

Såväl utredningen *Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet* (SOU 2016:72) som utredningen *En Fondstruktur för innovation och tillväxt* (SOU 2015:64) som ligger till grund för regeringens förslag till effektivare statliga riskkapitalsatsningar har pekat på en rad nödvändiga justeringar av skattesystemet. Bl.a. att investeraravdraget är för begränsat, att personaloptioner kan bidra till tillväxtskapande incitament, samt att dagens 3:12-regler i för hög utsträckning låser in investeringskapital. Företagarna delar dessa bedömningar.

En eventuell bankskatt riskerar att öka kostnaderna för bankerna på ett sätt som lätt kan övervältra på dess minst mobila kundgrupper, inklusive småföretagen. Företagarna ställer sig därför frågande inför om det finns acceptans och legitimitet för massiva skattehöjningar som på bred front slår mot mindre och växande företag och företagare.

Kompletterande statligt finansieringsfrämjande

Merparten av det kollektiva kapitalet, d.v.s. den andel av landets samlade förmögenhet som binds upp i offentliga och privata fonder bl.a. genom PPM-systemet är destinerat till de större företagen (via aktiemarknaden/börsen). Endast i mycket begränsad omfattning tycks detta kapital komma nystartade eller onoterade små bolag till del. I de fall placeringsmöjligheterna för institutionella placerare tillåter investeringar i små företag anses dessa ofta vara så osäkra att de inte lever upp till fondernas risk- och avkastningskrav. Tillgången till finansiering försämras därför ju mindre och ju mer nystartade företagen är. Detta är också en följd av problem med bristande information samt företagets brist på säkerheter.

Statliga riskkapitalsatsningar kan under vissa förutsättningar vara motiverade som ett komplement till privat riskkapital. Finansieringen bör emellertid i största möjliga mån ske i samarbete med privata finansiärer för att dra nytta av deras kompetens när det gäller att hitta tillväxtorienterade entreprenörer samt att underlätta för dem att växa. Det statliga riskkapitalet bör också riktas in så tidigt som möjligt, där informationsasymmetrierna är som störst. Samtidigt bör staten inte ha avkastningskrav som är betydligt högre än andra relevanta aktörer, eller högre än marknadsmässiga avkastningskrav för motsvarande tillgångs- och investeringstyp. Detta motverkar hela syftet med att just utöka utbudet av finansiering till de små företagen, eftersom utbudet är en funktion av priset. Återigen är det viktigt att påpeka att det är stora skillnader mellan finansiering i form av lån och finansiering i form av aktiekapital.¹³

---

¹³ Regeringen tillsatte 2015 en utredning (Dir 2015:21) som ska undersöka behovet av statliga finansieringsinsatser riktade till små och medelstora företag. Riksrevisionen har t.ex. visat att företag i såddfasen endast fick 0,2 procent av det statliga riskkapitalet, trots att det var dessa som skulle prioriteras enligt regeringen. Riksrevisionens rapport "Statens insatser för riskkapitalförsörjning – i senaste laget (RiR 2014:1)" visar också att samarbetet med de privata investerarna borde utvecklas.

Offentliga finansieringsalternativ

Många företagare som behöver kompletterande extern kapital vänder sig till de offentliga alternativ som finns. Ofta är det en del av den summa du behöver som du kan få offentligt stöd med, och där du behöver visa att du kan få ihop resten på annat sätt.

För att veta mer detaljerat om vilka alternativ som är aktuella och vad som kan passa just ditt företag har sajten www.verksamt.se mycket bra information på området.

En välkänd aktör på området är Almi Företagspartner. Det är ett statligt ägt bolag där företag kan söka lån, riskkapital men också råd och stöd till affärsutveckling, läs mer på Företagarna hemsida eller på www.almi.se.

Slutsatser och förslag

Mindre och växande företag upplever fortsatt betydande svårigheter med att erhålla finansiering till investeringar. Därmed hämmas småföretagens tillväxt och jobbskapande.

Undersökningen visar att mindre och växande företag i högre grad är beroende av tillskott från ägare. Andelen företag som utnyttjat denna form av finansiering har ökat under de senaste tolv månaderna. Bankfinansiering utgör en betydande finansieringskälla, även om andelen företag som finansierat investeringar med banklån tycks ha minskat under de senaste 12 månaderna. Många företag upplever en bristande förståelse för verksamheten från bankernas sida och svårigheter med krav på bland annat säkerhet för lån.

Sverige är ett land med höga skatter på företagande och arbete. Det är därför särskilt viktigt att verka för goda förutsättningar att starta, driva och utveckla företag. Ökat deltagande i mindre och växande företags värdeskapande bidrar både till ekonomisk jämlikhet och ökad förståelse för marknadsekonomins grundläggande villkor. En möjlig väg kan vara att öppna investerarsparkontot-ISK för aktieinnehav i onoterade aktier.

Företagarna delar också grundsynen att det statliga riskkapitalinsatserna bör komplettera privata aktörer och därmed sänka risk och avkastningskrav för att avhjälpa marknadsmisslyckanden. Investeringar ska göras i samfinansiering med privat kapital och informationen om vilka stöd som finns bör förbättras.

Baserat på denna undersökning och tidigare finansieringsundersökningar föreslår Företagarna en rad åtgärder för att underlätta de mindre och växande företagens finansieringen.

Företagarna föreslår:

- Gör det förmånligare för svenska privatpersoner att investera i eget eller andras företagande. Undersök möjligheterna att vidga investeraravdraget för den som investerar i onoterade bolag genom bolag vid start eller nyemission. Det bör även undersökas ifall Investerarsparkontot kan användas för investeringar i onoterade bolag.
- Eftersom traditionell bankfinansiering ofta är svårt att få, i synnerhet inom tjänstesektorn, bör alternativa finansieringslösningar uppmuntras. Detta inkluderar utökade möjligheter till så kallad crowdfunding och crowdlending.
- Utöka möjligheterna att använda personaloptioner så att småföretag kan erbjuda nyckelmedarbetare att bli delägare när de inte kan konkurrera med höga löner. Den som själv deltagit i värdetillväxten i framgångsrika företag är ofta beredd att senare investera i andra växande företag.

- Ändra skattereglerna så att de inte försvårar ägarskiften inom familjen, så som nu har föreslagits. Idag beskattas överskott vid generationsskiften inom familjen hårdare än vid extern försäljning. Beskattningen bör inte vara högre vid överlåtelse till närstående än till utomstående. Att skattereglerna dessutom låser in ägarens kapital från att kunna investeras och hindrar överlåtaren från att verka i företaget är kontraproduktivt för dessa företags utvecklingsmöjligheter.¹⁴
- Se till att betaltiderna i näringslivet kortas och att den offentliga sektorn föregår med gott exempel.
- Säkerställ att de statliga finansieringsinsatserna verkligen kommer de små och växande företagen till del genom ett ökat fokus på sådd-fasen. Lånefinansiering genom exempelvis tillväxtlån eller innovationslån kan vara en framkomlig väg. Genom de statliga aktörerna bör företagen även i högre grad informeras om vilken finansiering som finns tillgänglig genom de statliga aktörerna och EU.
- Ett modernt välfärdssamhälle måste värna individers och företagares möjligheter att frigöra sig från tidigare problem och svårigheter. Regeringen bör därför gå vidare med förslagen till förenklat rekonstruktionsförfarande som lämnas av den s.k. Entreprenörskapsutredningen (SOU 2016:72).

---

¹⁴ Se Företagarnas rapport "Ägar- och generationsskifte i svenska företag - överlåtelse eller avslut?": <https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/rapporter/2017/agarskifte/>